

Walter Benjamin ve Flâneur Kavramının Literatürdeki Yansımaları Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz

Reflections of Walter Benjamin and the Concept of Flâneur in Literature A Bibliometric Analysis

Hilal Özlem ABUŞOĞLU*

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 12.08.2025 ■ Kabul Accepted: 11.02.2026

ÖZ

Bu çalışma, "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramları üzerine yayımlanmış akademik makaleleri bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek literatürün gelişim sürecini ve bu çalışmaların temel özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Scopus veri tabanı tercih edilmiş, "Walter Benjamin" ve "flâneur" anahtar kelimeleri kullanılarak kapsamlı bir tarama gerçekleştirilmiştir. İlk tarama sonucunda Scopus veri tabanında konuya ilişkin toplam 977 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. Daha sonra bu evren içinden araştırmacının örneklemini belirlemek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Bu doğrultuda, belge türü "makale" olan, yayın alanı "sosyal bilimler" kapsamında değerlendirilen ve 2000-2025 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar araştırmacının örneklemini oluşturmuştur. Bu kriterlere göre yapılan ikinci tarama sonucunda örnekleme oluşturan 235 makale tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramları üzerine yapılan makalelerin zaman içindeki dağılımı, en sık kullanılan anahtar kelimeler, en çok atıf alan yazarlar ve dergiler ile en fazla yayın ve atıf alan ülkeler incelenmiştir. Elde edilen veriler bibliyometrik haritalama aracı VOSviewer programı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramları etrafında şekillenen akademik literatürün zaman içerisinde hem niceliksel hem de niteliksel olarak önemli bir gelişim gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Walter Benjamin, Flâneur, Bibliyometrik Analiz, Scopus, VOSviewer.

ABSTRACT

This study seeks to systematically investigate academic articles published on the concepts of "Walter Benjamin" and "flâneur" through bibliometric analysis, thereby delineating the developmental trajectory of the relevant literature and the fundamental characteristics of the works in this field. The Scopus database was selected as the primary data source, and a comprehensive search was conducted using the keywords "Walter Benjamin" and "flâneur". The initial search yielded a total of 977 academic studies. Criterion sampling, one of the purposive sampling methods, was employed to determine the study sample. Accordingly, the search results were filtered by document type "article", subject area "Social Sciences", and publication year 2000-2025 resulting in a final dataset of 235 articles. The distribution of articles over time, the most frequently used keywords, the most cited authors and journals, and the countries with the highest publication and citation counts were examined. The data were analyzed and interpreted using the bibliometric mapping tool VOSviewer. The findings revealed that the academic literature centered on the concepts of "Walter Benjamin" and "flâneur" has undergone significant quantitative and qualitative development over time.

Keywords: Walter Benjamin, Flâneur, Bibliometric Analysis, Scopus, VOSviewer.

Giriş

Walter Benjamin özellikle kent kültürü, modernite ve estetik üzerine geliştirdiği özgün yaklaşımlarla sosyal ve beşerî bilimlere önemli katkılar sağlamıştır. Sadece teorik analizler sunmakla kalmayıp aynı zamanda modern kent deneyimini anlamaya yönelik yeni kavramlar da ortaya koymuştur. Bu kavramlardan biri de 19. yüzyıl Paris'inin kalabalık caddelerinde ortaya çıkan flâneur figürüdür.

Flâneur, şehri estetik ve eleştirel bir bakışla gözlemleyen, modern bireyin kentsel mekânla kurduğu ilişkiyi temsil eden bir aktördür. Sadece bir gezgin değil aynı zamanda modernitenin hızla dönüştürdüğü sosyal ve kültürel yapıları anlamaya çalışan bir gözlemcidir (Tester, 1994, ss. 7-10). Bu bağlamda flâneur kent yaşamının dinamiklerini, yabancılaşmayı ve tüketim kültürünü anlamada önemli bir kuramsal araç olarak değerlendirilmektedir. Flâneur, yalnızca kentsel kalabalıklar arasında dolaşan bir figür gibi görünse de aslında kentsel mekânın görsel metinlerini çözümleyen bir tür "kent dedektifi" olarak kabul edilmektedir. Flâneur'ün gözlemlerinden yola çıkarak düşünsel üretimlerde bulunması onu sıradan bir gezginden ayırmaktadır. Bu yönüyle flâneur, yalnızca bir iz sürücü değil aynı zamanda modern kent deneyimini yeniden anlamlandıran entelektüel bir üretici olarak karşımıza çıkmaktadır (Frisby, 2012, s. 82). Flâneur, gözlem yapma konusunda oldukça titiz ve seçicidir. İçinde bulunduğu çevreyi sürekli inceler, notlar alır ve gözlemlerine bir anlam vermeye anlamlandırmaya çalışır. Kalabalığın bir parçası olurken aynı zamanda ondan beslenir ve kent yaşamının bir parçası olmaya çalışır. Her ayrıntıyı fark etme arzusu ile hareket eder ve bu yönüyle âdeta farklı görme biçimlerini öğreten bir rehber gibidir (Sennett, 2002, s. 278). Benjamin'e göre flâneur yalnızca bireysel dolaşma eyleminin ötesinde, anonimleşme ve yabancılaşmayla karakterize edilen modern yaşamın çelişkilerini yansıtmaktadır Benjamin Pasajlar eserinde flâneur figürünü felsefi ve sosyolojik düzlemde tanımlayarak yeniden inşa etmiştir. Düşünür bu eserinde flâneurü kapitalist modernitenin yarattığı meta fetişizmi ve şeffaflık illüzyonuna karşı bir direnç figürü olarak

konumlandırmıştır (Benjamin, 2015, ss. 446-452). Pasajların ve vitrinlerin parıltısının ardında yatan tarihsel ve toplumsal gerçeklikleri açığa çıkaran bu figür, yalnızca bir kent gezgini değil aynı zamanda modernitenin eleştirel bir yorumcusu şeklinde hareket etmektedir. Bu karşı duruş, şeyleşme kavramı çerçevesinde de anlam kazanmaktadır. Şeyleşme, kapitalist toplumda nesnelerin ve deneyimlerin metalaşarak bireyden kopması ve yabancılaşması sürecini ifade etmektedir. Bu süreçte kültürel üretim, kendi barbarca koşullarını çoğu zaman görünmez kılar. Benjamin'e göre modern dünyada şeyleşme hem nesnelere hem de deneyimin kendisini tarihsel bağlamından kopararak anlamını zayıflatır. Flâneur, pasajlarda karşılaştığı şeyleşmiş değerlere karşı, alımlama biçimini dönüştürerek bu sürece müdahale etmektedir. Metaların gündelik dolaşımını eleştirel bir bakışla gözlemleyerek, onları tarihsel bağlamları içinde yeniden düşünmeye açar ve böylece bir tarihsel gerilim yaratır. Şeyleşme sürecinde auranın dağılmasıyla deneyim giderek tarih-dışı bir hâl alırken, flâneur diyalektik imgeler aracılığıyla bu kopuşu kırmaya çalışarak nesnelere geçmiş ve şimdi arasındaki gerilim içinde yeniden okunur kılmaktadır (Benjamin, 2018).

Bu çalışmada Walter Benjamin ve flâneur kavramı etrafında şekillenen akademik literatürü bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, Scopus veri tabanında 2000-2025 yılları arasında "Walter Benjamin" ve "flâneur" anahtar kelimeleriyle yayımlanmış bilimsel yayınlar taranmış, elde edilen veriler bibliyometrik haritalama aracı olan VOSviewer programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu sayede Walter Benjamin ve flâneur figürüne ilişkin mevcut bilgi birikimine nicel bir bakış açısıyla katkı sunulması hedeflenmiştir. Bu kavramlar özelinde literatürün zaman içinde nasıl bir evrim geçirdiği ve akademik alanlarda nasıl öne çıktığına dair sistematik ve nicel analizlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çalışma, Benjamin ve flâneur üzerine yapılan akademik üretimi haritalandırarak, konuyla ilgili yayınların zaman içindeki gelişimini ve araştırma eğilimlerini görünür kılmaya açısından önem taşımaktadır.

Böylece mevcut literatüre nesnel bir değerlendirme sunarken, gelecekteki çalışmalara da yol gösterici bir kaynak oluşturmayı gaye edinmektedir.

Walter Benjamin'in Düşünsel Evrimi ve Kavramsal Çerçevesi

Felsefeden edebiyata, tarihten siyasete, medyadan sanata ve teolojiye uzanan geniş bir düşünsel yelpazede özgün katkılar sunan Walter Benjamin, 20. yüzyılın en etkili düşünürleri arasında yer almaktadır. Mesianizm, Marksizm, Alman romantizmi ve Modernizm gibi çeşitli entelektüel akımlardan beslenen Benjamin'in düşünsel serüveninde dönemin siyasal ve toplumsal koşulları da belirleyici olmuştur. Bu bağlamda Benjamin'in düşünsel evrimi Frankfurt Okulu ile kurduğu entelektüel ilişkiler çerçevesinde değerlendirilebilir. Okulun düşünsel zemini Weimar Cumhuriyeti dönemindeki ekonomik krizler, siyasi istikrarsızlık ve faşizmin yükselişiyle şekillenmiştir. 1930'larda Nazilerin iktidara gelmesiyle okulun Yahudi kökenli üyeleri sürgüne zorlanmış bu deneyim faşizm, otoriterlik ve kapitalizmin dönüşümü üzerine yapılan çalışmaları derinden etkilemiştir (Wiggershaus, 1994). Hegel, Marx, Freud, Weber ve Nietzsche'den beslenen eleştirel teori, pozitivizme karşı toplumsal çelişkileri analiz etmeyi amaçlamıştır. Benjamin, Frankfurt Okulu'nun doğrudan kurucu kadrosunda yer almamakla birlikte Adorno ve Horkheimer ile sürdürdüğü ilişkiler yoğun yazışmalar ve Frankfurt Okulu'nun sağladığı mali destek aracılığıyla estetik ve tarih felsefesi tartışmalarına önemli katkılar sunmuştur. Kitle kültürüne yaklaşımındaki farklılıklara rağmen, ilerleme eleştirisi ve mesianik tarih anlayışı bakımından okulun eleştirel perspektifiyle kesişmektedir (Dellaloğlu, 2005, s. 16). Ancak Benjamin'in düşünsel çerçevesini yalnızca bu akımlarla sınırlamak mümkün değildir. Nitekim Hannah Arendt'in de belirttiği gibi Benjamin bu yönelimlerle temas hâlinde olmuş, fakat hiçbirine bütünüyle bağlı kalmayarak eleştirel mesafesini korumuş ve özgün bir düşünme biçimi geliştirmiştir (Arendt, 2018, s. 53). Walter Benjamin çalışmalarında geliştirdiği çeşitli kavramsallaştırmalar aracılığıyla kültür, kitle kültürü, estetik, sanat ve siyaset gibi alanlara eleştirel bir perspektiften yaklaşmıştır.

Flâneur, hikâye anlatıcılığı, koleksiyoncu ve aura gibi kavramlar, bu bağlamda öne çıkan temel düşünsel araçlar arasında yer almaktadır. Düşünür özellikle *Pasajlar* (2018) adlı eserinde bu kavramları derinlemesine inceleyerek özellikle sanat üzerine görüşlerini detaylandırmıştır. *Tarih Üzerine Tezler ve Şiddetin Eleştirisi Üzerine* (2014) adlı metinlerinde ise tarih ve politika temalarını felsefi bir çerçevede ele almıştır.

Walter Benjamin'in düşünce dünyasındaki en temel kavramlardan biri "aura"dır. Benjamin, aurayı ne kadar yakında olursa olsun bir şeyin yalnızca bir kez görülebilecek uzaklıktaki görünüşü olarak tarif etmektedir (Benjamin, 2015, s. 18). Bu tanım sanat eserinin 'şimdi ve buradalığı'na yani özgün varlığına işaret etmektedir. Aura, sanat eserinin özgünlüğünden kaynaklanan kendine özgü bir parıltı, büyümlü bir atmosfer ve eşsiz bir hale olarak tasvir edilmektedir. Bu çekicilik, eserin biricikliğinden ve birebir aynısının yeniden üretilememesinden doğmaktadır (Jay, 2014, s. 333). Ancak teknik yolla yeniden üretimin ortaya çıkması ve yaygınlaşmasıyla birlikte aura bir yıkım sürecine girmiştir. Fotoğraf ve sinema gibi tekniklerin gelişmesiyle sanat eserleri teknik olarak çoğaltılabilir hâle gelmiş bu da eserlerin biricikliğinin kaybolmasına ve kitleselleşmesine bir zemin sunmuştur. Teknik yeniden üretim, sanat eserinin özgün varlığını zedeleyerek aurasını yok etmiştir (Demiralp, 1999, s. 162). Benjamin'e göre, mekanik yeniden üretim çağında yok olan sanat eserinin aurasıdır. Bu durum, sanatın artık kapalı, özel alanlardan çıkıp kitlesel ve her an erişilebilir bir forma dönüşmesiyle açıklanmaktadır (Benjamin, 2015, s. 53).

Benjamin'e göre, sanat eserinin aurası gibi modern dönemde kaybolmaya yüz tutan bir diğer kültürel değer de hikâye anlatıcılığıdır. Benjamin'e göre, hikâye anlatıcılığı, bireylerin deneyimlerini paylaşarak toplumsal bağları güçlendirdiği ve özgürleşmeye katkı sunduğu önemli bir iletişim biçimidir (Kang, 2015, s. 38). Sözlü kültürün temel öğelerinden biri olan bu anlatım biçimi hem bireysel deneyimlere hem de toplumsal belleğe dayanmaktadır. Benjamin, hikâye anlatıcılarını

“gezgin anlatıcılar” ve “yerel anlatıcılar” olmak üzere iki kategoride sınıflandırmakta ve bu ayrımı “ticaret yapan denizci” ile “yerleşik çiftçi” metaforlarıyla açıklamaktadır (Benjamin, 2018, s. 87). Benjamin’e göre, hikâye anlatıcılığını değerli kılan en temel unsur kolektif deneyimlere dayanmasıdır. Hikâyeler, günlük yaşamla doğrudan bağlantılı olup pratik bir işlevsellik taşımakta ve dinleyici ile anlatıcı arasında yüz yüze etkileşim kurulmasını sağlamaktadır. Bu anlatım biçimi toplumsal bağların kuvvetlenmesine ve ortak yaşam deneyimlerinin oluşturulmasına imkân tanımaktadır. Ancak düşünür’e göre modern çağda hikâye anlatıcılığı, romanın bireysel ve içe dönük yapısı ile enformasyonun yüzeysel ve hızlı bilgi aktarımı nedeniyle bir gerileme eğilimi göstermektedir. Roman, kolektif deneyim sunmaktan uzaklaştırırken, enformasyon araçları hayal gücünü harekete geçirmeksizin bilginin hızla tüketilmesine neden olmaktadır. Ayrıca gazeteler gibi enformasyon kaynakları da toplumsal belleğin zayıflamasına yol açmaktadır (Gürbilek, 2018, ss. 90-91). Buna karşın Benjamin’e göre, hikâye anlatıcılığı bilgi ve deneyimin paylaşılması ve insanların ortak bağlar kurması açısından vazgeçilmez bir iletişim biçimi olarak toplumsal belleğin korunmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Benjamin’in düşüncesinde “koleksiyoncu” da hikâye anlatıcısıyla benzer bir işlev üstlenmektedir. Düşünür’e göre her ikisi de geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağ kurarak anlam üretmektedir. Koleksiyonculuk, nesnelere yalnızca işlevleri üzerinden değil, taşıdıkları anlamlarla değerlendiren dikkatli ve seçici bir uğraş olarak tanımlanmaktadır (Witte, 2022, s. 23). Benjamin, bu yaklaşımı çocukların nesnelere yönelik ilgisine benzetmektedir. Zira çocuklar nesnelere faydaları doğrultusunda değil kendi dünyalarını kurma potansiyeline göre önemsemektedir. Ona göre koleksiyoncu, geçmişle doğrudan nesnel bir ilişki kurmaktan ziyade, nesnelere özgünlüğü ve kökeniyle ilgilenir, bu da geleneksel sınıflandırma sistemlerinden farklı bir yaklaşımı ortaya koymaktadır (Avcı, 2016, s. 34). Bu bağlamda, Benjamin’in kavramsallaştırdığı ve koleksiyoncuya yakın bir figür olarak konumlandığı paçavracı

da toplumun değersiz ve âtil gördüğü nesnelere toplayarak onlara yeni anlamlar kazandırmaktadır. Paçavracı, çöpleri dikkatle tarar, işe yarar bulduğu eşyaları seçer ve bu yolla hem israfın kaydını tutar hem de terk edilmiş nesnelere tanıklığını üstlenir (Aydın, 2014, s. 148). Benjamin’in deneyim kavramı, bu kültürel pratiklerle doğrudan ilişkilidir. Benjamin’e göre deneyim, bireyin yalnızca anlık, geçici ve öznel yaşantılarını ifade eden yaşantıdan köklü biçimde ayrılmaktadır. Deneyim, kuşaktan kuşağa aktarılan, tarihsel belleğe yaslanan ve toplumsal anlamla örülü bir süreklilik içermektedir. Bu nedenle yalnızca bireysel bir bilinç durumu olmanın ötesinde kolektif bir hafıza ve anlatı biçimi olarak da değerlendirilmelidir (Benjamin 2016, ss. 25-30). Ancak modern kapitalist toplum koşullarında bu deneyim anlayışı ciddi bir kriz yaşamaktadır. Sanayileşme, hız ve metalaşma, bireyin dünyayla kurduğu süreklilik ilişkisini zayıflatmış, deneyim yerini anlık uyarılara ve yüzeysel yaşantılara bırakmıştır. Benjamin’e göre modern birey, artık deneyimini biriktiremez hâle gelmiş yaşadıklarını anlamlı bir bütünlük içinde aktarma ve anlatma imkânını büyük ölçüde yitirmiştir (Gürbilek, 2018, s. 86). Bu durum, deneyimin aktarımını sağlayan hikâye anlatıcılığının gerilemesiyle yakından ilişkilidir. Esther Leslie’nin vurguladığı gibi Benjamin bu krizde devrimci bir potansiyel de görmektedir. Teknik yeniden üretim ve yeni algı biçimleri örneğin sinema, şok dolu yaşantıları bilinçli bir kolektif eleştiriye dönüştürebilir ve böylece konformizmi aşma yolunda deneyim için yeni bir zemin yaratabilir (Leslie, 2011, s. 139). Bu bağlamda koleksiyoncu ve paçavracı figürleri, deneyim krizine karşı alternatif bir tutumun temsilcileri olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki figür de göz ardı edilen, değersizleştirilen ya da terk edilen nesnelere aracılığıyla geçmişle ilişki kurarak onları yeniden anlamlandırır. Böylece nesnelere, yalnızca maddi varlıklar olmaktan çıkarak tarihsel ve kültürel deneyimin taşıyıcılarına dönüşür (Benjamin, 2016, s. 33). Bu pratikler, modern bireyin yabancılaşmasını aşma yönünde sınırlı ama önemli bir imkân sunmaktadır.

Düşünürün geçmişe dair geliştirdiği bu özgün yaklaşım tarihe ilişkin yerleşik anlatıları sorgulayan ve geçmişi şimdikle ilişkili biçimde yeniden

değerlendirmeyi amaçlayan tarih anlayışıyla da bağdaşmaktadır. Bu çerçevede Benjamin'in tarih anlayışı, tarihin doğrusal bir ilerleme süreci olduğu yönündeki geleneksel yaklaşıma eleştirel bir tavır alarak ezilenlerin bakış açısını merkeze yerleştirmektedir. Benjamin, tarihin sürekli bir ilerleme içinde olduğu fikrini reddetmektedir. Ona göre bu ilerleme düşüncesi toplumsal hafızayı yok ederek faşizmi meşrulaştıran bir araçtır. Tarihi bir yıkıntı yığını olarak gören Benjamin, kurtuluş için ilerlemenin durdurulması gerektiğini belirtir. Ayrıca tarihsel materyalizmin bilime ve ilerlemeye duyduğu sınırsız inancın, teolojik bir bakış açısına benzediği fikrine eleştiri getirmektedir. Benjamin, tarihin galiplerin bakış açısıyla yazıldığını ve ezilenlerin sesinin duyulmadığını düşünmektedir. Bu noktada tarihinin görevinin de geçmişteki adaletsizlikleri görünür kılmak, ezilenlerin sesini duyurmak ve geçmişin kurtuluşa giden gizli potansiyelini açığa çıkarmak olduğunu savunmaktadır (Kardeş, 2009, s. 515). Walter Benjamin, Paul Klee'nin Angelus Novus tablosundan hareketle tarihin sürekli ve doğrusal biçimde ilerlediği yönündeki anlayışı eleştirerek tarihin meleğinin yüzünün daima geçmişe dönük olduğunu vurgular (Dellaloğlu, 2005, s. 115). Bu bakış açısına göre tarih, ilerleme anlatılarının aksine, yıkıntılar ve kesintilerle doludur. Bu nedenle Benjamin, tarihçilerin egemenlerin bakış açısından değil ezilenlerle duygudaşlık kurarak tarih yazmaları gerektiğini savunur. Ona göre tarih yazımının temel amacı, ezilenlerin sesini görünür kılmak, geçmişte yaşanan adaletsizlikleri hatırlatmak ve daha adil bir geleceğin imkânlarını açığa çıkarmaktır. Benjamin'in tarih anlayışı, özgürleşim kavramıyla en belirgin ifadesini bulmaktadır. Özgürleşim, tarihin kesintisiz ve zorunlu bir ilerleme olarak kavranmasına yönelik yanılısamadan kopmayı gerektirmektedir. Bu bağlamda devrim, geleceğe doğru kaçınılmaz bir adım olmaktan ziyade bastırılmış ve unutulmuş geçmişi kurtarmaya yönelik bir imkân olarak düşünülür. Benjamin'e göre özgürleşim, teoloji ile tarihsel materyalizmin bir araya geldiği bu özgül düşünme biçimi içinde mümkün hâle gelmektedir. Bu birliktelik modern bireyin metalaşma ve yabancılaşma koşullarından kurtuluşuna işaret

etmektedir. Bu çerçevede özgürleşim, yalnızca bugüne ilişkin bir kazanım değil, aynı zamanda geçmişte kaybeden ve sesi bastırılan ezilenlerin kefaretinin ödenmesini de mümkün kılmaktadır. Böylece günümüzde haksızlığa uğrayanların özgürleşme imkânı da açığa çıkar (Löwy, 2007, s. 48).

Anlatılanlardan hareketle Benjamin'in düşünsel çerçevesinde aura, hikâyeye anlatıcılığı, koleksiyonculuk ve tarih anlayışı gibi kavramların geçmişle bugün arasında eleştirel, yaratıcı ve dönüştürücü ilişkiler kurarak kültürel belleğin yeniden inşasına önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Flâneur ise Benjamin'in modern kent deneyimi ve gözlem pratikleriyle ilişkilendirdiği temel figürlerden biri olarak belirginleşmektedir.

Yürüyen Düşünür: Flâneur

Flâneur kavramı, etimolojik olarak Fransızca "flâner" fiilinden türemiştir ve ilk anlamı "yavaşça yürümek", ikinci anlamı ise "amaçsızca vakit geçirmek"tir. Bu bağlamda flâneur, kendi ritmini belirleyerek şehirde amaçsız ve yavaş yürüyüşler yapan, çevresindeki manzaralardan haz alan, bu deneyimi sessizlik ve melankoli içinde yaşayan bir figür olarak tanımlanmaktadır. Bastian Neumann'a göre flâneur terimi ilk kez 1826 yılında Paris'e ilişkin bir Fransızca sözlükte yer almıştır. Paris, özellikle gündelik burjuva yaşamını yansıtan yapısıyla flâneur için güçlü bir çekim merkezi olmuş ve bu bireyler için deneyimlenmesi gereken özel bir şehir haline gelmiştir (Sarı, 2012, ss. 289-291).

Benjamin, flâneur kavramını entelektüel bir düzleme taşıyarak bu figürün yalnızca fiziksel değil aynı zamanda zihinsel olarak da dolaştığı mekânlarda çevresindeki görüntülerden entelektüel çıkarımlar yaptığını vurgulamaktadır. Benjamin'in düşüncelerinde etkili olan Franz Hessel, flâneurlüğü "sokakları okumak" olarak tanımlamaktadır. Hessel'e göre şehir sürekli değişen ve yeniden yazılan bir metin gibidir ve flâneur de bu metni okuyabilen kişidir (Kang, 2015, s. 53). Charles Baudelaire ise flâneur figürünü daha da derinleştirerek onu kentin şairi, modern hayatın gözlemcisi ve kalabalıklar içinde var olan bir birey

olarak betimlemektedir. Flâneur, şehri adım adım gezer, tüm görünüşleri gözlemler ve zihninde kaydeder. Baudelaire'e göre kalabalıklar, flâneur için bir yaşam alanıdır. Tıpkı kuşun havada, balığın suda yaşaması gibi flâneur de kalabalıklar arasında var olur. Alışveriş merkezleri, pasajlar ve bulvarlar gibi modern yaşam mekânları da onun gözlem alanlarını oluşturur (Baudelaire, 2017, s. 33).

Benjamin'e göre, flâneurün anlam kazandığı en özgün mekânlar Paris'teki camlarla örtülü ve mermer zeminli pasajlardır. Bu pasajlar hem tüketim kültürünün simgeleri hem de flâneurün dolaşım alanları olarak işlev görmektedir. Benjamin, pasajların flâneur için adeta bir ev niteliğinde olduğunu ve bu yapılar olmadan flâneurün dolaşmalarının anlamını yitireceğini savunmaktadır. Ona göre, flâneur modern hayatın hızı, iş bölümü ve uzmanlaşmaya karşı bir tepki olarak hareket etmektedir. Dolayısıyla onun bu yavaş yürüyüşü bir protesto biçimidir. Bu durumu Benjamin, "kaplumbağa" metaforuyla açıklamaktadır. 1840'larda pasajlarda kaplumbağa gezdirmek zarafet göstergesi sayılırken, flâneur de bu hayvanın yavaş temposuna uyum sağlamaktan keyif alırdı. Bu bağlamda flâneur'ün pratiği Benjamin'in deneyim kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Flâneur, kapitalizmin yol açtığı deneyim krizine karşı anlık ve yüzeysel yaşantıların ötesinde derinlik ve süreklilik taşıyan bir deneyim arayışı içindedir. Pasajlarda dolaşırken gözlem, bellek ve mekân arasında kurduğu ilişkiler aracılığıyla parçalanmış deneyimleri yeniden bir araya getirmektedir. Böylece kent, yalnızca tüketim nesnelерinin sergilendiği bir vitrin olmaktan çıkarak tarihsel izlerin ve kolektif belleğin okunabildiği bir deneyim alanına dönüşmektedir (Benjamin, 2018, s. 148). Modernite eleştirisi bağlamında Benjamin'e göre flâneur, metalaşmış sosyal ilişkiler ve teknolojik dönüşüm karşısında anlam arayışının simgesidir. Gelenek ise geçmişin izlerini sürmek ve geleceğe özgürce ulaşmak için bir anahtar olarak görülmektedir. Modern zamanı yaşamak, devrimci bir tutumu gerektirir ve flâneur bu tutumu benimseyen bir figürdür (Benjamin, 2018, s. 167).

Kendisini entelektüel bir flâneur olarak gören Benjamin, Avrupa şehirlerini dolaşarak 19. yüzyılın

yitip gitmiş imgelerinin izini sürmüştür. Napoli, Moskova ve Berlin gibi şehirleri dolaşmış, ancak bu kentlerin hiçbiri onun aradığı ortamı sunamamıştır (Morss, 2015, ss. 44-45). Buna karşılık Paris, pasajları, sokakları ve kalabalıklarıyla Benjamin için hem yaşamak hem de araştırmak açısından en uygun mekân olmuştur. Burada bir flâneur gibi dolaşarak geçmişin izlerini entelektüel bir yaklaşımla yeniden inşa etmeye çalışmıştır (Oskay, 2015, s. 23).

Dijitalleşmenin etkisiyle flâneur figürü dönüşüme uğramış, fiziksel mekânlardaki gezgin gözlemci kimliğini dijital ortama taşımıştır. Gelişen iletişim teknolojileri sayesinde birey, artık mekâna bağlı kalmaksızın gözlem yapabilmeye imkânına kavuşmuştur. Mike Featherstone'a göre, modern flâneur artık sosyal medyada varlık göstermektedir. Bu mecra vasıtasıyla birey fiziksel olarak yer değiştirmeden dijital dünyada serbestçe dolaşabilmektedir. Bu nedenle, bilgisayar başında geçirilen zaman, klasik flâneurün sokaklardaki gezintisinin dijital ortamda vücut bulan karşılığı olarak tanımlanabilir (Tandaçgüneş, 2012, s. 119). Günümüzün bu yeni flâneur figürü, fiziksel mekândan bağımsız, sanal kimlikler aracılığıyla varlık gösteren ve dijital simülasyonlar içinde yaşam süren bir karaktere evrilmiştir (Köse, 2012, ss. 15-16). Dijital flâneur olarak tanımlanan bu yeni figür, teknolojik ve yeni medya araçlarını kullanarak kentsel mekânları keşfederek deneyimlerini sosyal medya üzerinden dijital içeriklerle paylaşmaktadır. Influencer, blogger veya vlogger kimliğiyle kent imgesini şekillendirirken turizm ve kültürel üretime katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda dijital ekonomi ve pazarlama süreçlerinde aktif bir rol üstlenmektedir (Kurt, 2021, s. 207).

Flâneur, tarihsel olarak erkek kimliğiyle anılsa da postmodern dönemde kadın kimliği bağlamında da değerlendirilmeye başlanmıştır. Flâneuse, flâneur kavramının dışı karşılığı olarak ortaya çıkmış ve düşünür-gezer kadınları tanımlamak için kullanılmaktadır (Sivri ve Lidar, 2025, s. 111). Kadın flâneur ya da flâneuse figürünün doğuşu, özellikle kamusal alandaki kadın görünürlüğünün artmasıyla yakından ilişkilidir. Ne var ki kadınların sokakta özgürce dolaşamaması ve görünmeden gözlem yapma olanaklarının kısıtlı olması,

flâneuse figürünün geri planda kalmasına neden olmuştur. 19. yüzyılda kadınların kamusal alandaki varlığı genellikle toplumsal sınırlandırmalar ve özellikle fahişelikle ilişkilendirilmiş, bu nedenle kadınlar ya görünmez kılınmış ya da tehdit olarak algılanmıştır. Büyük mağazaların ortaya çıkmasıyla birlikte kadınlar, kamusal alanda güvenli ve özgürce dolaşabilecekleri mekânlara kavuşmuştur. Böylece kentte gözlemci rolünü üstlenen flâneuse kimliğini benimseme fırsatı bulmuşlardır (Özsoy, 2012, s. 307). Elizabeth Wilson, flâneuse figürünü kentte özgürce dolaşan kadın özne olarak tanımlamakla birlikte tarih boyunca bu figürün toplumsal denetim ve ahlaki gözetim altında bastırıldığını vurgular. Wilson'a göre 19. yüzyıl kent deneyimi büyük ölçüde erkek özneye aitken kadınlar görünmezleştirilmiş veya tehdit olarak algılanmıştır. Flâneuse'ün varlığını reddetmeyen Wilson, aksine bu görünmezliği eleştirerek, modern kadının kentle kurduğu ilişkiye dair yeni bir yorum sunar. Bu bağlamda flâneuse pasif bir gözlemciden ziyade, kamusal alanda var olmaya çalışan aktif bir özne olarak değerlendirilmelidir (Wilson, 1992, s. 90).

Genel itibarıyla flâneur ve flâneuse figürleri, sadece bireyin fiziksel mekânda serbestçe dolaşan bir gözlemci olarak rolünü değil aynı zamanda toplumsal cinsiyet, modernite, teknolojik dönüşüm ve kamusal alanın yeniden şekillenmesi gibi geniş bağlamlarda bireyin kentle kurduğu karmaşık ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu figürler, tarihsel süreç içinde farklı toplumsal dinamiklerin etkisiyle evrilmiş ve günümüzde dijitalleşmenin getirdiği yeni mekânlarda varlık göstermeye devam etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramları üzerine yazılmış akademik makaleleri bibliyometrik analiz yöntemiyle inceleyerek ilgili literatürün gelişimini ve bu çalışmaların temel özelliklerini ortaya koymaktır. Araştırmanın veri toplama sürecinde Scopus veri tabanı tercih edilmiş ve "Walter Benjamin" ile "flâneur" anahtar kelimeleri kullanılarak kapsamlı bir tarama gerçekleştirilmiştir. Bu tarama sonucunda Scopus

veri tabanında günümüze kadar konuya ilişkin toplam 977 akademik çalışmaya ulaşılmıştır. Bu sayı hem çalışmanın evrenini belirleme açısından hem de araştırmacıların konuya olan ilgisini yansıtması bakımından önem arz etmektedir. Daha sonra araştırmanın örneklemini oluşturmak için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmacı tarafından önceden belirlenen ve araştırmanın amacına uygun özellikleri taşıyan durumların ya da birimlerin örnekleme dâhil edilmesini esas alan amaçlı örnekleme türlerinden biridir. Bu yaklaşımda örnekleme süreci, araştırma sorularıyla doğrudan ilişkili ölçütler temel alınarak yapılandırılır (Patton, 2014). Bu örnekleme türü, araştırmanın amacıyla doğrudan ilişkili belirli niteliklere sahip çalışmaların seçilmesine olanak tanıdığı için uygun görülmüştür. Bu doğrultuda belge türü "makale" olan, yayın alanı "sosyal bilimler" kapsamında değerlendirilen ve 2000-2025 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar örnekleme dâhil edilmiştir. Belirlenen kriterler çerçevesinde yapılan ikinci tarama sonucunda çalışmanın örneklemini oluşturan toplam 235 makale tespit edilmiştir. Bu kriterler, çalışmanın kapsamını belirlerken aynı zamanda araştırmanın sınırlılıklarını da oluşturmaktadır. Elde edilen veriler bibliyometrik haritalama aracı olan VOSviewer programı aracılığıyla analiz edilerek yorumlanmıştır. Bibliyometrik analiz, bilimsel yayınlar ve atıf verileri üzerinde nicel yöntemler uygulayarak literatürün yapısal ve entelektüel özelliklerini ortaya koymayı amaçlayan bir tekniktir (Pritchard, 1969). Bu analiz yöntemi araştırmacıların bilgi akışını, temel çalışmaları ve iş birliği ağlarını anlamalarına olanak tanımaktadır. Bibliyometrik yöntemler 1950'li yıllarda tartışılmaya başlanmış "bibliyometrik" terimi ise 1969 yılında literatüre resmen girmiştir (Broadus, 1987, s. 373). Günümüzde Scopus ve Web of Science gibi veri tabanlarının yanı sıra VOSviewer ve Gephi gibi analiz araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte özellikle iletişim bilimleri alanında bibliyometrik analizler büyük bir ivme kazanmıştır (Donthu, Kumar ve Pattnaik, 2020). Bibliyometrik çalışmalar genel olarak iki ana başlık altında toplanmaktadır: Performans analizi ve bilim haritalaması.

Performans analizi yazar, kurum ve dergi gibi araştırma bileşenlerinin katkılarını incelerken, bilim haritalaması bu bileşenler arasındaki yapısal ilişkileri ve etkileşimleri analiz etmektedir (Baker vd., 2021). Bilimsel haritalama teknikleri özellikle atıf analizi, ortak yazarlık ve anahtar kelime eşleşmesi gibi yöntemlerle literatürdeki entelektüel yapının görselleştirilmesine katkı sunmaktadır (Okumuş, 2021). Bu çalışmada, “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramlarını ele alan makaleler bibliyometrik yöntemle analiz edilmiş ve şu sorulara yanıt aranmıştır:

AS1: “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramı üzerine yapılan makalelerin zaman içindeki dağılımı nasıldır?

AS2: “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramıyla ilgili makalelerde en sık kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

AS3: “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramıyla ilgili makalelerde en çok atıf yapılan yazarlar kimlerdir?

AS4: “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramıyla ilgili makalelerde en çok atıf yapılan dergiler hangileridir?

AS5: “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramı üzerine yapılan makalelerde, yayın sayısı ve atıf düzeyi açısından öne çıkan ülkeler hangileridir?

Araştırmanın Bulguları

Araştırma kapsamında ilk olarak Scopus veri tabanında “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramı üzerine gerçekleştirilen akademik çalışmaların zaman içindeki dağılımı incelenmiştir. Tablo 1’de sunulan verilere göre 2000 ila 2025 yılları içinde konuya ilişkin toplam 235 makalenin yayımlandığı belirlenmiştir.

Tablo 1

“Walter Benjamin” ve “Flâneur” Üzerine Yapılan Makalelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	Makale Sayısı
2000	4
2001	7
2002	7
2003	1
2004	4
2005	4
2006	5
2007	7
2008	7
2009	7
2010	9
2011	9
2012	9
2013	8
2014	9
2015	9
2016	11
2017	12
2018	8
2019	22
2020	10
2021	14
2022	19
2023	13
2024	18
2025	2
Toplam	235

Tablo 1’de yer alan verilere göre, 2000-2010 yılları arasında konuya yönelik akademik ilginin sınırlı olduğu ve yıllık makale sayısının düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. 2010 sonrasında ise konuya olan ilginin istikrarlı bir şekilde arttığı özellikle 2016 yılı itibarıyla makale sayısında belirgin bir artış yaşandığı dikkat çekmektedir. 2019, 2022 ve 2024 yılları ise konuyla ilgili en yoğun yayın yapılan dönemler olarak öne çıkmaktadır. 2025

yılına ait verilerin ise yıl henüz tamamlanmadığı için düşük seviyede kaldığı ve bu durumun doğal karşılanması gerektiği söylenebilir. Elde edilen veriler doğrultusunda genel olarak “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramlarının son on yıl içerisinde akademik literatürde daha fazla ilgi gördüğü ve farklı disiplinlerde artan bir şekilde ele alındığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bir sonraki aşamasında, “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramıyla ilgili yapılan makalelerde en çok hangi anahtar kelimelerin kullanıldığı sorusuna yanıt aranmıştır. Bu kapsamda ilgili makalelerde en sık kullanılan anahtar kelimeleri belirlemek amacıyla metin verilerine dayalı bir harita oluşturulmuştur. Haritanın oluşturulması sürecinde bir anahtar kelimenin en az 5 kez tekrar etmesi VOSviewer programında kriter olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda makalelerde toplam 706 anahtar kelimenin kullanıldığı tespit edilirken en fazla tekrar eden 16 anahtar kelimenin olduğu saptanmıştır.

Şekil 1’de yer alan verilere göre, konuyla ilgili en yüksek kullanım sıklığına sahip anahtar kelimenin “flâneur” (40) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu anahtar kelimenin en yüksek toplam bağlantı

gücüne (35) sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, “flâneur” kavramının çalışmalarda yalnızca sıkça ele alınmadığını, aynı zamanda diğer kavramlarla güçlü ilişkiler kurarak literatürde merkezî bir konumda yer aldığını göstermektedir. Benzer şekilde “Walter Benjamin” (31) anahtar kelimesi de yüksek kullanım sıklığı (31) ve bağlantı gücü (26) ile dikkat çekmektedir.

Bunun yanı sıra “city” (kent/şehir) (12), “memory” (hafıza/bellek) (10), “flâneire” (flâneur olma hâli) (10) ve “space” (mekân) (10) anahtar kelimelerinin de hem kullanım sıklıkları hem de bağlantı güçleri açısından öne çıktığı görülmektedir. “Flâneuse” (kadın flâneur) (8) anahtar kelimesi ise görece daha düşük bir kullanım sıklığına sahip olmasına rağmen yüksek bir bağlantı gücüne sahiptir. Bu durum kavramın az sayıda çalışmada ele alınmasına karşın yoğun ve çok yönlü ilişkiler çerçevesinde incelendiğini göstermektedir. En sık kullanılan diğer anahtar kelimeler ise “walking” (yürüme) (8), “flâneur” (7), “Benjamin” (7), “urban space” (kentsel mekân) (6), “gender” (toplumsal cinsiyet) (6), “modernity” (modernlik/modernite) (5), “phantasmagoria” (fantazmagori/yarılsamalar dünyası) (5), “photography” (fotoğrafçılık) (5) ve “Johannesburg” (5) şeklinde sıralanmaktadır.

Şekil 1

En Çok Kullanılan Anahtar Kelimelerin Listesi

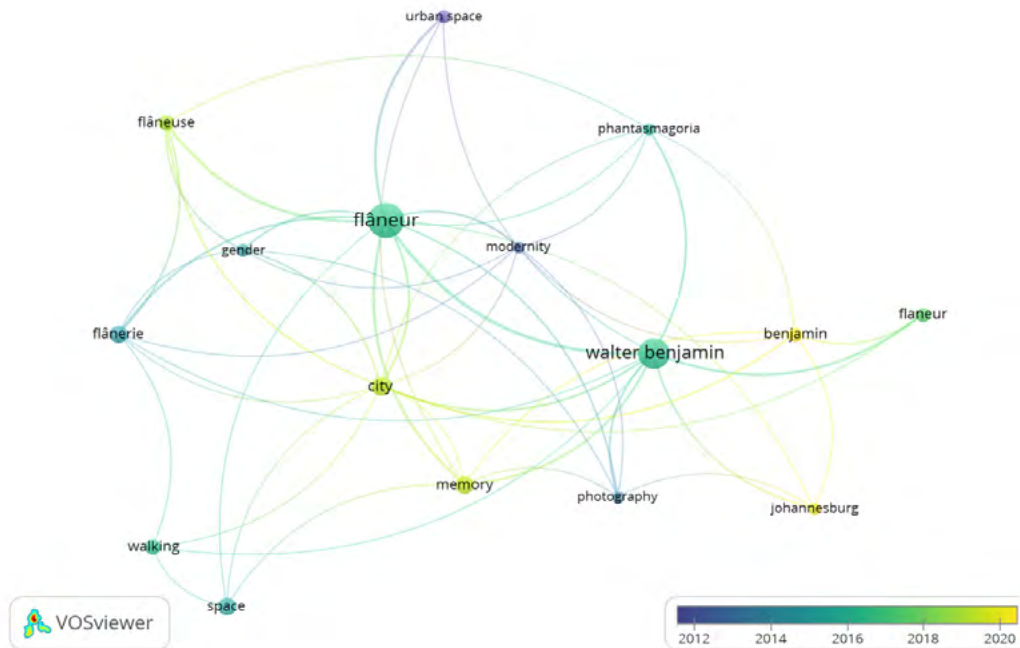
Selected	Keyword	Occurrences	Total link strength
☒	flâneur	40	35
☒	walter benjamin	31	26
☒	city	12	19
☒	memory	10	12
☒	flânerie	10	10
☒	space	10	4
☒	flâneuse	8	12
☒	walking	8	4
☒	benjamin	7	8
☒	flaneur	7	7
☒	gender	6	9
☒	urban space	6	6
☒	modernity	5	9
☒	phantasmagoria	5	8
☒	photography	5	8
☒	johannesburg	5	5

Yıllara göre en çok kullanılan anahtar kelimelerin kullanım sıklığı incelendiğinde Şekil 2'de de görüldüğü üzere ilk dönemlerde “urban space” (kentsel mekân), “modernity” (modernlik/modernite), “photography” (fotoğrafçılık), “gender” (toplumsal cinsiyet) ve “flâneire” (flanörlük pratiği) gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir. 2016’lı yıllara gelindiğinde ise “flâneur”, “Walter Benjamin” ve “flâneur” anahtar kelimelerinin daha sık kullanıldığı tespit edilmektedir. Ancak son yıllarda Şekil 2’de de görülebileceği üzere “flâneuse” (kadın flâneur), “city” (kent/şehir), “memory” (hafıza/bellek), “Benjamin” ve “Johannesburg” gibi anahtar kelimelere makalelerde daha fazla yer verildiği belirlenmiştir. Anahtar kelimelerin zaman içindeki dağılımı, “Walter Benjamin” ve “flâneur” literatüründe kuramsal bir dönüşüme işaret etmektedir. İlk dönem çalışmalarda flâneur figürü ağırlıklı olarak modernite, kentsel mekân ve görsel kültür ekseninde ele alınmış, Benjamin’in 19. yüzyıl Paris’ine ve pasajlara odaklanan klasik okumaları literatürde baskın olmuştur. 2010’lu yılların ortalarından itibaren ise “flâneur” ve “Walter Benjamin” anahtar kelimelerinin merkezîleşmesi, kavramın kuramsal derinliğinin arttığını ve flâneur figürünün deneyim, tarih ve eleştirel bilinç bağlamında yeniden yorumlandığını

göstermektedir. Son yıllarda “memory” (hafıza/bellek) ve “city” (kent/şehir) anahtar kelimelerinin öne çıkması ise Benjamin literatüründe bellek, deneyim ve kolektif hafıza tartışmalarının güç kazandığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, flâneur figürünün kentsel belleğin taşıyıcısı ve tarihsel bir tanık olarak yeniden konumlandırıldığını göstermektedir. “Flâneuse” (kadın flâneur) anahtar kelimesinin görece düşük kullanım sıklığına karşın yüksek bağlantı gücüne sahip olması flâneur literatüründe feminist ve toplumsal cinsiyet odaklı okumaların son dönemde belirgin biçimde yoğunlaştığını ve kadın flâneur deneyimlerine odaklanan çalışmaların sayısında kayda değer bir artış yaşandığını göstermektedir (Wilson, 1992; Elkin, 2017; Mızıkacı, 2021). Ayrıca Batı-dışı kentlere ilişkin anahtar kelimelerin örneğin “Johannesburg” gibi şehirlerin literatürde yer alması ise flâneur kavramının yalnızca Paris merkezli bir modernite figürü olarak ele alınmadığını göstermektedir. Bu durum Benjaminci kavramların küresel kentler, postkolonyal bağlamlar ve farklı modernite deneyimleri çerçevesinde yeniden yorumlandığını ve literatürün coğrafi açıdan genişlediğini ortaya koymaktadır (Rogez, 2014; Burger, 2018; Müller, 2019).

Şekil 2

Anahtar Kelimelerin Bağlantı Güçleri ve Zamansal Dağılımı

Şekil 3

En Çok Atıf Alan Yazar Listesi

Selected	Author	Documents	Citations ▼	Total link strength
☒	featherstone, mike	3	111	15
☒	keohane, kieran	2	18	5
☒	österlund-pöttsch, susanne	2	15	13
☒	chisholm, dianne	2	13	9
☒	otomo, rio	2	6	0

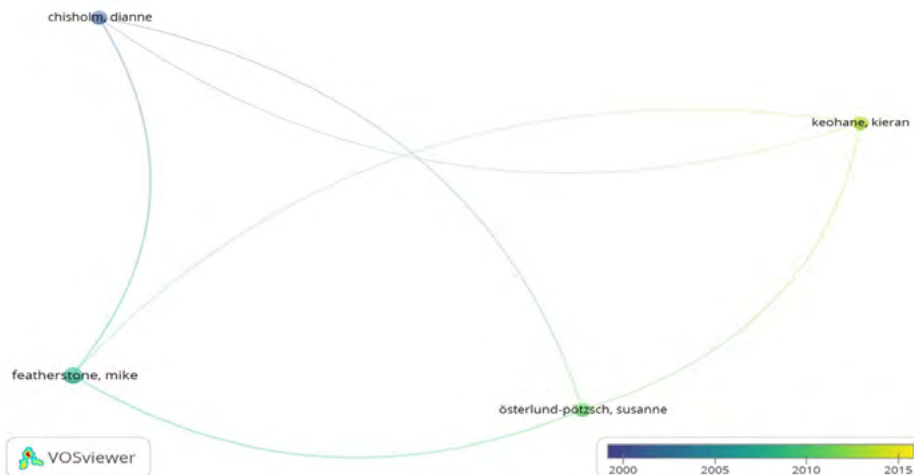
Çalışmada analiz edilen bir diğer soru “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramlarıyla ilgili makalelerde en çok atıf yapılan yazarların kimler olduğudur. Bu kapsamda ilgili makalelerde en çok atıf alan yazarları belirlemek amacıyla, yayın sayısı en az 2 ve atıf sayısı en az 5 olan yazarlar VOSviewer programında kriter olarak seçilmiştir. Belirlenen bu kriterler doğrultusunda, toplam 280 yazar arasından yalnızca 5 yazarın en az 2 yayına ve 5 atıfa sahip olduğu Şekil 4’te de gösterildiği üzere tespit edilmiştir.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda en fazla atıf alan yazarların Şekil 3’te de görüldüğü üzere Mike Featherstone (111 atıf), Kieran Keohane (18 atıf), Susanne Österlund-Pöttsch (15 atıf), Dianne Chisholm (13 atıf) ve Rio Otomo (6 atıf) olduğu tespit edilmiştir. Atıf sayılarına ilişkin yapılan değerlendirmede Mike Featherstone’un çalışmalarının diğer yazarlara kıyasla çok daha yoğun bir şekilde referans gösterildiği

görülmektedir. Diğer yazarların atıf sayılarının birbirine yakın olduğu, ancak yayın sayılarındaki benzerliğe rağmen Mike Featherstone ile aralarında önemli bir fark bulunduğu dikkat çekmektedir. Yazarlar arasındaki iş birliği veya karşılıklı atıf ilişkilerini gösteren toplam bağlantı gücü incelendiğinde ise Mike Featherstone’un 15 bağlantı gücü ile en güçlü ilişkilere sahip yazar olduğu belirlenmiştir. Featherstone’u 13 bağlantı gücü ile Susanne Österlund-Pöttsch, ardından 9 bağlantı gücü ile Dianne Chisholm ve 5 bağlantı gücü ile Kieran Keohane takip etmektedir. Rio Otomo’nun ise diğer seçili yazarlarla doğrudan bir bağlantısının bulunmadığı görülmüştür. Genel bir değerlendirme yapıldığında Mike Featherstone’un hem yüksek atıf sayısı hem de güçlü iş birliği bağlantılarıyla analizde öne çıkan en etkili ve en merkezi yazar olduğu söylenebilir. Diğer yazarların ise etki düzeylerinin ve iş birliği ağlarındaki görünürlüklerinin görece daha sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 4

En Çok Atıf Alan Yazarların Bağlantı Güçleri ve Zamansal Dağılımı

En çok atıf alan yazarların yayınlarının zaman içindeki dağılımı ve etkileşimlerinin hangi dönemlerde yoğunlaştığı incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır. Şekil 4'te de görüldüğü üzere Dianne Chisholm ve Mike Featherstone'un yayınları ile etkileşimlerinin özellikle 2000'li yılların başlarında yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Buna karşın Kieran Keohane ve Susanne Österlund-Pötzsch'ün yayınları ve etkileşimlerinin daha çok 2010 sonrası dönemde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bu zamansal kayma, literatürdeki kuramsal tartışmaların evrimiyle paralel bir seyir izlemektedir. Erken dönem çalışmalarda Featherstone, tüketim kültürü ve postmodernizm ekseninde Benjamin'in pasajlar ve meta fetişizmi kavramlarına dayanarak modern kent deneyimini analiz etmiştir (Featherstone, 1998). Buna karşılık 2010 sonrası yazarlar, flâneur figürünü küreselleşme, kültürel hafıza ve toplumsal cinsiyet bağlamında yeniden yorumlamıştır (Keohane, 2023). 2008 sonrası yaşanan küresel ekonomik krizler ve dijital medyanın hızla yaygınlaşması gibi gelişmeler, araştırma odağının bireysel yabancılaşmadan kolektif dirence kaymasına yol açmıştır. Bu dönüşümün flâneur literatüründe 2010 sonrası çalışmaların daha fazla atıf olarak kuramsal merkez hâline gelmesini desteklediği şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma kapsamında incelenen bir sonraki soru "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramlarıyla ilgili yapılan makalelerde en çok atıf alan dergilerin hangileri olduğudur. Bu doğrultuda makalelerde en fazla atıf alan dergileri belirlemek amacıyla yayın sayısı

en az 2, atıf sayısı ise en az 10 olan dergiler VOSviewer programında kriter olarak seçilmiştir. Belirlenen bu kriterler doğrultusunda, yayın sayısı en az 2 ve atıf sayısı en az 10 olan toplam 15 derginin tespit edildiği belirlenmiştir.

Şekil 5'te yer alan veriler incelendiğinde *Annals of Tourism Research* dergisinin üç yayınlı orta düzeyde bir yayın sayısına sahip olmasına rağmen 293 atıf olarak listedeki en yüksek atıf sayısına ulaştığı görülmektedir. Benzer şekilde, *British Journal of Sociology* dergisi de yalnızca iki yayına sahip olmasına karşın 110 atıf olarak, alandaki araştırmacılar tarafından sıklıkla başvuru alan etkili bir yayın platformu olduğunu göstermektedir. *Environment and Planning D: Society and Space* (3 yayın, 82 atıf) ile *Theory, Culture & Society* (3 yayın, 49 atıf) dergileri de yayın sayılarına oranla yüksek atıf düzeyleriyle dikkat çekmektedir. Daha düşük yayın sayılarına sahip olmalarına rağmen *New German Critique* (2 yayın, 38 atıf) ve *Communicatio* (2 yayın, 28 atıf) gibi dergilerin de kendi uzmanlık alanları içerisinde belirli bir etki yarattığı söylenebilir. Çalışmada dikkat çekici bir diğer bulgu ise *Societies* dergisinin sekiz yayınlı listedeki en yüksek yayın sayısına sahip olmasına karşın yalnızca 11 atıf almasıdır. Bu durum, söz konusu dergide yayınlanan çalışmaların yayın başına düşen etki düzeyinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak *Annals of Tourism Research* ve *British Journal of Sociology* yayın başına düşen yüksek atıf sayılarıyla öne çıkarken *Journal of Urban History* ve özellikle *Societies* gibi dergiler daha yüksek yayın sayılarına rağmen görece düşük atıf performansı sergilemektedir.

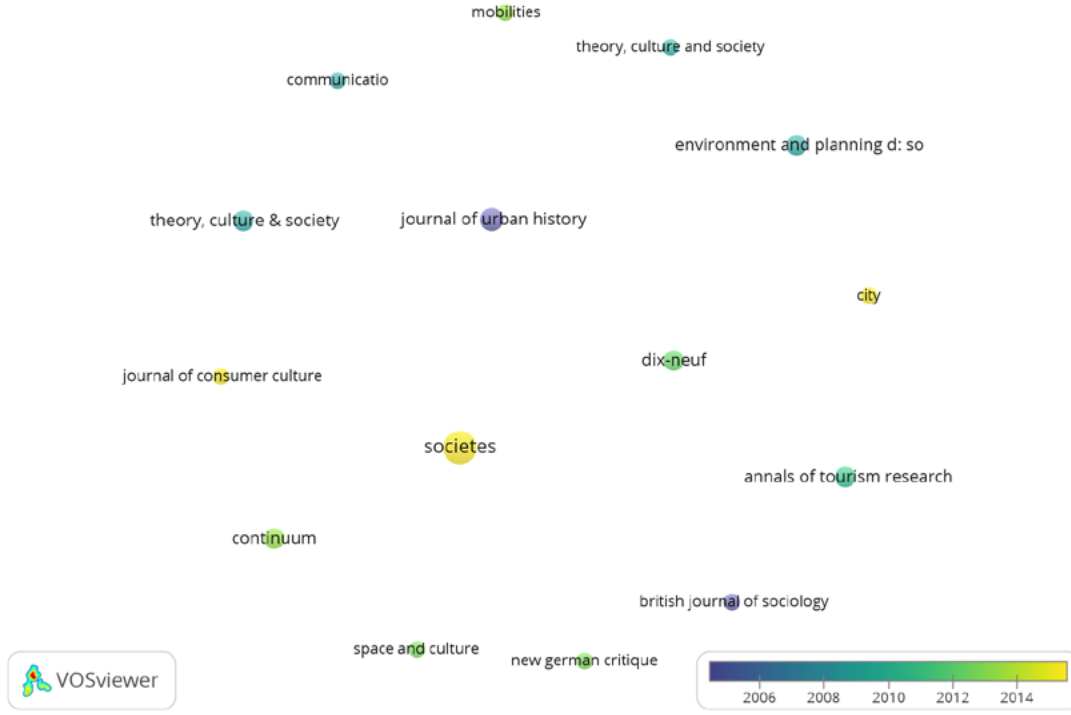
Şekil 5

En Çok Atıf Alan Dergilerin Listesi

Selected	Source	Documents	Citations	Total link strength
☒	annals of tourism research	3	293	0
☒	british journal of sociology	2	110	0
☒	environment and planning d: societ...	3	82	0
☒	theory, culture & society	3	49	0
☒	new german critique	2	38	0
☒	communicatio	2	28	0
☒	continuum	3	24	0
☒	city	2	24	0
☒	journal of urban history	4	20	0
☒	mobilities	2	20	0
☒	space and culture	2	19	0
☒	theory, culture and society	2	18	0
☒	societies	8	11	0
☒	dix-neuf	3	11	0
☒	journal of consumer culture	2	11	0

Şekil 6

En Çok Atıf Alan Dergilerin Yayınlarının Zamansal Dağılımı

En çok atıf alan dergilerdeki yayınların zamansal dağılımı incelendiğinde farklı dönemlerde belirgin yoğunlaşmalar olduğu görülmektedir. Şekil 6'daki verilere göre *Journal of Urban History* dergisinde yayımlanan çalışmalar mor-mavi tonlarla temsil edilmekte olup bu yayınların diğer dergilere kıyasla daha erken bir döneme yaklaşık olarak 2006–2008 yıllarına yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. *New German Critique* ve *Journal of Consumer Culture* dergileri ise açık mavi-yeşil tonlarla etiketlenmiş olup yayınlarının ağırlıklı olarak 2008–2010 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Benzer şekilde, *Space and Culture* dergisinde de bu dönemde belirgin bir yayın artışı gözlemlenmektedir. 2010–2012 yılları arasındaki dönemde ise *Dix-Neuf* ile *Environment and Planning D: Society and Space* dergilerinde yayımlanan çalışmaların öne çıktığı dikkat çekmektedir. *Communicatio*, *Mobilities* ve *Annals of Tourism Research* dergilerindeki yayınlar açık yeşil tonlarla temsil edilmekte olup bu dergilerdeki yoğunlaşmanın yaklaşık 2012 yılı civarında gerçekleştiği görülmektedir. Bu durum, ilgili dönemde “Walter Benjamin” ve “flâneur” gibi kavramlara yönelik akademik ilginin belirgin biçimde arttığını göstermektedir. Daha güncel

yayınlar ise *City*, *Continuum*, *Societies* ve *British Journal of Sociology* dergilerinde yoğunlaşmakta bu dergilerin sarıya yakın tonlarla temsil edilmesi yayınların 2014 yılı ve sonrasına karşılık geldiğini ortaya koymaktadır.

Bu analizler, flâneur literatürünün ağırlıklı olarak turizm ve sosyoloji alanlarında yoğunlaştığını göstermektedir. Özellikle *Annals of Tourism Research* ve *British Journal of Sociology* gibi dergiler, konuya ilişkin yayınların önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Buna karşılık, flâneur kavramının tarihsel olarak güçlü bağlara sahip olduğu sanat tarihi, antropoloji ve edebiyat gibi disiplinlerin dergi düzeyinde daha sınırlı biçimde temsil edildiği dikkat çekmektedir. Bu dağılım, literatürün güncel kent deneyimleri ve toplumsal pratikler üzerinden ele alındığını, ancak kavramın estetik, kültürel ve etnografik boyutlarının görece arka planda kaldığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla dergi dağılımı, flâneur literatürünün disiplinlerarası bir potansiyele sahip olmasına rağmen mevcut yayın pratiklerinin belirli alanlarda yoğunlaştığını ve kuramsal çeşitliliğin sınırlı kaldığını göstermektedir.

Şekil 7

En Çok Yayın Yapıp Atıf Alan Ülkelerin Listesi

Selected	Country	Documents	Citations	Total link strength
☒	united states	46	841	4
☒	united kingdom	38	752	6
☒	canada	14	184	1
☒	australia	13	205	0
☒	south africa	9	129	1
☒	france	9	47	4
☒	poland	8	8	0
☒	china	6	11	1
☒	brazil	6	8	0
☒	germany	5	11	3

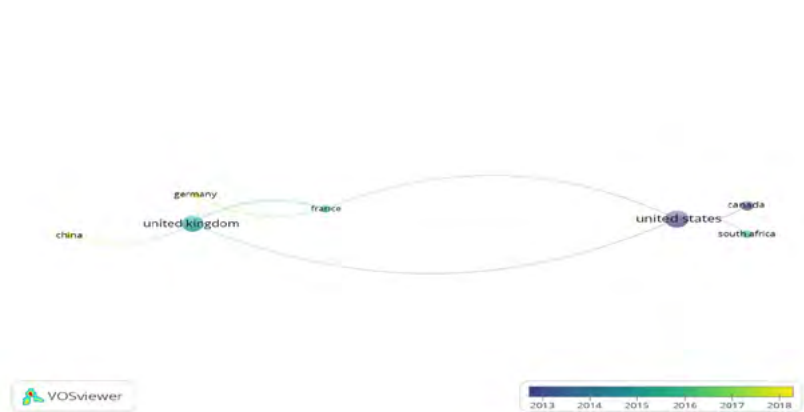
Çalışmada son olarak “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramlarıyla ilgili yapılan makalelerde en çok yayın yapan ve en çok atıf alan ülkeler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bir ülkenin yayın sayısı ve atıf sayısının en az 5 olması VOSviewer programında kriter olarak belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda en az 5 yayın ve 5 atıf kriterini karşılayan toplam 10 ülkenin bulunduğu tespit edilmiştir.

Analiz sonuçlarına göre yayın sayısı bakımından Şekil 7’de de görüldüğü üzere Amerika Birleşik Devletleri, konuyla ilgili en fazla yayını üreten ülke olarak öne çıkmaktadır. Birleşik Krallık ise 38 yayınlı ikinci sırada yer almaktadır. Kanada (14) ve Avustralya (13) orta düzeyde yayın üretirken, Güney Afrika, Fransa, Polonya, Çin, Brezilya ve Almanya’nın yayın sayıları 10’un altında kalmıştır. Atıf sayıları incelendiğinde, Amerika Birleşik Devletleri 841 atıfla en yüksek değere sahiptir. Birleşik Krallık 752 atıfla ikinci sıradadır. Dikkat çekici bir şekilde, Avustralya Kanada’dan daha az yayın yapmasına rağmen (13’e karşı 14) daha fazla atıf almıştır (205’e karşı 184). Fransa (47), Güney Afrika (129), Çin (11), Almanya (11),

Polonya (8) ve Brezilya (8) ise nispeten düşük atıf sayılarına sahiptir. Ülkelerin toplam bağlantı gücü açısından değerlendirildiğinde Birleşik Krallık diğer ülkelerle en yüksek bağlantı gücüne sahip ülke olarak öne çıkmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa da yüksek bağlantı gücü sergilerken, Almanya ve Kanada orta düzeyde bağlantı gücüne sahiptir. Çin (1) en düşük bağlantı gücüne sahip ülke olarak dikkat çekerken, Avustralya, Güney Afrika, Polonya ve Brezilya’nın ise diğer ülkelerle hiçbir bağlantı gücü bulunmamaktadır. Bu durum, söz konusu ülkelerin uluslararası iş birliklerinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, Amerika Birleşik Devletleri hem yayın sayısı hem de atıf sayısı bakımından belirgin bir üstünlük sergilemektedir. Birleşik Krallık ise güçlü bir performans göstererek en yüksek bağlantı gücüne sahip ülke olarak uluslararası iş birliklerinde önemli bir rol oynamaktadır. Buna karşın, Polonya ve Brezilya gibi ülkelerin düşük yayın ve atıf sayıları, bu ülkelerin bilimsel etkileşimlerinin sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bağlantı gücü düşük olan ülkelerin, listedeki diğer ülkelerle iş birliklerinin zayıf olduğu ya da farklı iş birliği ağlarına yöneldikleri anlaşılmaktadır.

Şekil 8

En Çok Yayın ve Atıf Alan Ülkelerin Bağlantı Güçleri ve Zamansal Dağılımı

Şekil 8'de yer alan verilerden yola çıkarak Amerika Birleşik Devletleri görselde sağ tarafta yer alan büyük çemberiyle dikkat çekmektedir. Kanada ve Güney Afrika ile olan bağlantılarının açık mavi ve yeşil tonlarında olması, bu ülkelerle iş birliklerinin yaklaşık 2013 yılından başlayarak 2016-2017 yıllarına kadarsürdüğünü ve bu süreçte yayınıyoğunluğunun devam ettiğini veya arttığını göstermektedir. Birleşik Krallık, sol tarafta konumlanan büyük çemberiyle öne çıkmaktadır. Almanya ve Fransa ile olan güçlü ve yeşil tonlarındaki bağlantılar, bu ülkelerle iş birliklerinin 2016-2018 yılları arasında yoğunlaştığını ve önemli sayıda yayına katkı sağlandığını düşündürmektedir. Çin ile olan daha zayıf ve açık mavi/yeşil tonlarındaki bağlantı iş birliğinin daha erken dönemlerde başladığını ancak zamanla yayın yoğunluğunun azalmış olabileceğini işaret ederken Amerika Birleşik Devletleri ile olan zayıf ve mavi tonlardaki bağlantı, iki ülke arasındaki iş birliğinin erken dönemlerde sınırlı kaldığını veya yayın yoğunluğunun düşük olduğunu göstermektedir. Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ile güçlü ve yeşil tonlarında bir bağlantıya sahiptir. Bu durum, Kanada ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki iş birliğinin son yıllarda (2016-2018 civarı) yüksek bir yayın yoğunluğuna sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Birleşik Krallık ile olan zayıf ve mavi tonlardaki bağlantısı ise daha erken dönemlerdeki iş birliklerini ve muhtemelen daha düşük bir yayın yoğunluğunu yansıtmaktadır. Avustralya ise görselde doğrudan bir iş birliği bağlantısına sahip değildir. Bu nedenle, görsel üzerinden Avustralya'nın diğer ülkelerle olan iş birlikleri ve yayın yoğunluğu hakkında doğrudan bir çıkarım yapmak mümkün değildir. Amerika Birleşik Devletleri ile Kanada arasındaki iş birliğinin istikrarlı bir yayın yoğunluğuna sahip olduğu görülürken, Birleşik Krallık'ın Almanya ve Fransa ile olan iş birlikleri son yıllarda özellikle dikkat çekmektedir. Ancak bu analiz, yalnızca görselin sunduğu iş birliği ağı ve ortalama yıl bilgileriyle sınırlıdır. Yayın sayıları ve iş birliği sıklıkları gibi detaylı veriler olmadan kesin bir yayın yoğunluğu değerlendirmesi yapmak mümkün değildir.

Sonuç

Bu araştırma, "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramlarının akademik literatürdeki görünürlüğünü ve gelişim dinamiklerini bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, Scopus veri tabanında yapılan taramalar sonucunda ulaşılan 977 akademik çalışma içerisinde belge türü "makale", yayın alanı "sosyal bilimler" olan ve 2000-2025 yılları arasında yayımlanmış 235 makale örneklem olarak seçilmiş ve VOSviewer programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma bulguları söz konusu kavramlara yönelik akademik ilginin yıllar içinde belirgin biçimde arttığını ortaya koymaktadır. 2000-2010 yılları arasında "Walter Benjamin" ve "flâneur" kavramları üzerine yapılan yayınların sayısının sınırlı olduğu görülürken 2010 sonrasındaki üretimin istikrarlı bir şekilde yükseldiği sonucuna varılmıştır. Özellikle 2016 yılı itibarıyla makale sayısında önemli bir artış yaşanmış, 2019, 2022 ve 2024 yılları ise konuyla ilgili yayınların en yoğunlaştığı dönemler olmuştur. Bu eğilim, her iki kavramın da son on yılda akademik çevrelerde daha fazla ilgi gördüğünü ve farklı disiplinler kapsamında artan bir şekilde ele alındığını göstermektedir. Bu artışın temel nedenleri arasında, küresel kentleşme süreçlerinin hızlanması, dijital dönüşümün toplumsal etkileri ve postkolonyal eleştirilerin yükselişi yer aldığı söylenebilir. Özellikle kent çalışmaları, turizm ve kültürel antropoloji gibi alanlarda kavramların yeniden keşfedilmesi, ilginin artmasını tetiklemiştir. Örneğin, pandemi sonrası dönemde uzaktan gözlem ve dijital dolaşım pratiklerinin flâneur figürünü turizm ve sosyoloji disiplinlerinde daha güncel bir analitik araç haline getirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar kelime analizinde toplamda 706 farklı kavramın kullanıldığı belirlenmiş ve bunlar arasından en sık tekrar eden 16 anahtar kelimeye odaklanılmıştır. "Flâneur" anahtar kelimesi 40 kez kullanılması ve 35 bağlantı gücüne sahip olmasıyla en yüksek değeri taşıırken, onu 31 kullanım ve 26 bağlantı gücüyle "Walter Benjamin" takip etmiştir. "City", "memory", "flânerie" ve "space" gibi kavramlar da öne çıkarken, "Flâneuse" anahtar

kelimesi düşük kullanım sıklığına rağmen yüksek bağlantı gücüyle dikkat çekmiştir. Anahtar kelime kullanımındaki zamansal değişim, literatürdeki ilgi odaklarının da evrildiğini göstermektedir. Erken dönemlerde “urban space”, “modernity”, “photography”, “gender” ve “flânerie” gibi temaların ön planda olduğu, 2016 sonrasında ise “flâneur”, “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramlarının daha sık kullanılmaya başlandığı saptanmıştır. Son yıllarda ise “flâneuse”, “city”, “memory”, “Benjamin” ve “Johannesburg” gibi kavramların ağırlık kazandığı tespit edilmiştir. Bu kelimeler, genel literatürdeki klasik modernite eleştirileriyle (Benjamin’in pasajlar ve meta fetişizmi kavramları) bağlantılı olarak yeniden yorumlanmıştır. Ancak yenilikçi yaklaşımlar, onları dijital hafıza, toplumsal cinsiyet eşitliği ve postkolonyal kent deneyimleri bağlamında dönüştürmüştür. Örneğin, 2016 sonrası dönemde kaynakçada artış gösteren çalışmalar “flâneuse”yi feminist bir direnç figürü olarak konumlandırarak geleneksel erkek merkezli flâneur bakışını eleştirmiş ve kavramı toplumsal cinsiyet bağlamında yenilikçi bir şekilde genişletmiştir. Benzer şekilde, “memory” ve “Johannesburg” gibi kelimeler, genel literatürdeki aura ve deneyim krizini temel alarak Batı-dışı bağlamlarda kolektif bellek ve sömürge sonrası yabancılaştırma temalarını entegre ederek yenilikçi yorumlar üretmiştir. Bu, kavramların evrensel uygulanabilirliğini sorgulayan bir bakış açısı oluşturmuştur.

Konuyla ilgili çalışmaların atıf ve iş birliği analizleri sonucunda Mike Featherstone’un hem yüksek atıf sayısı hem de güçlü bağlantı gücüyle merkezî bir konumda yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda Featherstone’un geliştirdiği yaklaşımların, flâneur literatürüne önemli katkılar sunduğu söylenebilir. Dergi bazlı analizde ise bazı yayın organlarının yüksek atıf düzeyleriyle literatürde belirleyici bir etkiye sahip oldukları görülmüştür. Özellikle *Annals of Tourism Research* ve *British Journal of Sociology* gibi dergiler, flâneur kavramının farklı disiplinlerde nasıl ele alındığını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Öte yandan yüksek yayın sayısına rağmen düşük atıf alan bazı dergiler de mevcuttur. Bu durum bilimsel üretimin etki düzeyinin yalnızca

nicel göstergelerle değerlendirilmemesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Ülke bazlı analizler incelendiğinde, Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık’ın hem yayın sayısı hem de atıf sayıları açısından ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Her iki ülke de konuyla ilgili literatürün yönlendirici aktörleri konumundadır. Bununla birlikte, bazı ülkelerin uluslararası iş birliği düzeylerinin sınırlı olması, küresel bilgi üretiminin hâlâ belirli coğrafi merkezlerde yoğunlaştığını ve bilgi akışının eşit dağılmadığını göstermektedir.

Sonuç olarak “Walter Benjamin” ve “flâneur” kavramları etrafında şekillenen akademik literatür, zaman içinde hem nicel hem de nitel açıdan belirgin bir gelişim göstermiştir. Bibliyometrik analiz yöntemiyle bu gelişim süreci sistematik biçimde haritalanmıştır. Literatürün yapısı, tematik yönelimleri ve etki alanları daha görünür hâle getirilmiştir. Bu bulgular, kavramların genel literatürle uyumlu bir şekilde evrildiğini ancak yenilikçi yorumlarla (dijital flâneur ve flâneuse gibi yaklaşımlar) zenginleştirildiğini vurgulamaktadır. Örneğin, 2010 sonrası artış, kavramları sadece geleneksel modernite eleştirisiyle sınırlamayıp, küresel krizler (ekonomik, pandemik) bağlamında direnç ve hafıza araçları olarak yeniden konumlandırarak literatüre katkı sağlamıştır. Bu tartışma, gelecekteki çalışmaların disiplinlerarası ve coğrafi çeşitliliği artırarak kavramların evrensel potansiyelini daha da açığa çıkarabileceğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular, alanda kayda değer bir gelişme yaşanmasına karşın bazı temel boşlukların varlığını sürdürdüğünü ve bu boşlukların gelecekteki araştırmalar için yeni açılımlar sunduğunu ortaya koymaktadır. 2000-2010 yılları arasında yayın sayısı görece düşük seyretmiş, 2016 sonrasında ise belirgin bir artış gözlenmiştir. Erken dönemlerde öne çıkan “modernity”, “photography” ve “gender” gibi kavramlar zamanla geri planda kalmıştır. Buna karşılık “memory”, “flâneuse” ve “Johannesburg” gibi kavramlar son yıllarda daha görünür hâle gelmiştir. Bu eğilim, flâneur figürünün klasik modernite eleştirisi çerçevesinden bellek, toplumsal cinsiyet ve postkolonyal bağlamlara

doğru yöneldiğini göstermektedir. Buna karşın görsel kültür ve teknolojik dönüşüm boyutlarının literatürde henüz yeterince güncellenmediğine işaret etmektedir.

Anahtar kelime ağlarında “flâneuse” kavramının düşük kullanım sıklığına rağmen yüksek bağlantı gücüne sahip olması, feminist yaklaşımların literatürde güçlenmeye başladığını ancak henüz süreklilik kazanmadığını göstermektedir. Bu bağlamda kadınların kentteki dolaşım, deneyim ve görünürlük pratiklerinin flâneur kavramı çerçevesinde daha sistematik ve kapsayıcı biçimde incelenmesi, önemli bir araştırma alanı sunmaktadır. Benzer şekilde, Batı-dışı kentleri temsil eden anahtar kelimelerin sınırlı düzeyde kalması, literatürün büyük ölçüde Avrupa-merkezli bir çerçevede şekillendiğini ve Global Güney bağlamlarının yeterince temsil edilmediğini ortaya koymaktadır. Afrika, Orta Doğu, Asya ve Latin Amerika kentlerinde flâneur figürünün nasıl dönüştüğünü ele alan karşılaştırmalı ve postkolonyal çalışmalar, kavramın evrenselliğini ve sınırlarını daha eleştirel biçimde tartışmaya açarak literatürün kuramsal derinliğini ve coğrafi kapsayıcılığını artıracaktır.

Ülke analizleri ise ABD ve Birleşik Krallık'ın literatürde baskın bir konuma sahip olduğunu, Çin ve Brezilya gibi bazı ülkelerin ise düşük bağlantı gücü nedeniyle marjinal kaldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, çalışmaların büyük ölçüde Anglo-Sakson merkezli ilerlediğini ve kültürel çeşitliliğin sınırlı kaldığını göstermektedir. Gelecekteki araştırmaların uluslararası iş birliklerini güçlendirmesi, özellikle Avrupa ve Asya'yı kapsayan ortak projeler geliştirmesi ve Batı dışı ülkelere araştırmacıların katılımını teşvik eden özel sayılar ile akademik toplantıların artırılması, literatürün coğrafi çeşitliliğini genişletecektir.

Son olarak, dijitalleşme ve yeni medya bağlamında geliştirilen “dijital flâneur” tartışmalarının literatürde henüz sınırlı kaldığı görülmektedir. Özellikle pandemi sonrasında değişen kent deneyimleri, dijital dolaşım pratikleri ve çevrimiçi mekânlar bağlamında flâneur figürünün dönüşümünü ele

alan uzun dönemli ve disiplinlerarası çalışmaların artırılması gerekmektedir. Dijital etnografi, platform analizleri ve görsel çözümleme gibi yöntemlerin bu çalışmalara dâhil edilmesi, flâneur literatürünün güncel toplumsal ve teknolojik dönüşümlerle daha güçlü biçimde ilişkilendirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu öneriler doğrultusunda gerçekleştirilecek çalışmaların, Walter Benjamin ve flâneur kavramına ilişkin mevcut literatürdeki kuramsal tekrarların aşılmasına, kavramsal boşlukların doldurulmasına ve alanın daha kapsayıcı, güncel ve disiplinlerarası bir çerçevede gelişmesine önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Arendt, H. (2018). *Walter Benjamin 1892-1940* (T. Tayanç, Haz. ve Çev.). Dipnot Yayınları.
- Avcı, A. (2016). Ünsal Oskay'ın Walter Benjamin üzerine çalışmaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 23, 3-36.
- Aydın, S. (2014). Walter Benjamin'in flâneur, paçavracı ve hikâye anlatıcısı kavramlarıyla günümüz sanatçısının portresi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(7), 144-150.
- Baker, H. K., Kumar, S., & Pandey, N. (2021). Forty years of the Journal of Futures Markets: A bibliometric overview. *Journal of Futures Markets*, 41(7), 1027-1054. <https://doi.org/10.1002/fut.22189>
- Baudelaire, C. (2017). *Modern hayatın ressamı* (A. Artun, Çev.). İletişim Yayınları.
- Benjamin, W. (2015). *Teknik olarak yeniden üretilebilirlik çağında sanat yapımı*. Zeplin Kitap.
- Benjamin, W. (2016). *Kitaplığımyı yerleştirirken kitap koleksiyonculuğuna dair bir konuşma* (D. Kurt, Çev.). Sub Basın Yayım.
- Benjamin, W. (2018). *Pasajlar* (A. Cemal, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.

- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of "bibliometrics." *Scientometrics*, 12(5-6), 373-379. <https://doi.org/10.1007/BF02016680>
- Burger, B. (2018). Kleinboer as Johannesburgse flâneur, met spesifieke verwysing na Werfsonde. *Journal of Literary Studies*, 34(1), 38-60.
- Dellaloğlu, B. F. (2005). *Benjamin*. Say Yayınları.
- Demiralp, O. (1999). *Tanrı bakışlı çocuk*. Yapı Kredi Yayınları.
- Donthu, N., Kumar, S., & Pattnaik, D. (2020). Forty-five years of Journal of Business Research: A bibliometric analysis. *Journal of Business Research*, 109, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.10.039>
- Elkin, L. (2017). *Flâneuse: Women walk the city in Paris, New York, Tokyo, Venice, and London*. Farrar, Straus and Giroux.
- Featherstone, M. (1998). The flâneur, the city and virtual public life. *Urban Studies*, 35(5-6), 909-925.
- Frisby, D. (2012). *Modernlik fragmanları* (A. Terzi, Çev.). Metis Yayınları.
- Gürbilek, N. (2018). Sunuş. İçinde W. Benjamin, *Son bakışta aşk* (ss. 7-14). Metis Yayınları.
- Jay, M. (2014). *Diyalektik imgelem: Frankfurt Okulu'nun tarihi ve çalışmaları (1923-1950)* (S. Doğan, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Kang, J. (2015). *Walter Benjamin ve medya: Modernitenin gösterisi* (D. Gedizoğlu, Çev.). Epsilon Yayıncılık.
- Kardeş, M. E. (2009). Walter Benjamin'in felsefi labirentine bir bakış. İçinde Ç. Veysel (Der.), *1900'den günümüze büyük düşünürler* (Cilt 1, ss. 485-533). Etik Yayınları.
- Keohane, K. (2023). A portrait of the artist as a young teacher: James Joyce's walking-talking classroom. *Irish Journal of Sociology*, 31(1), 142-160.
- Köse, H. (2012). Önsöz. İçinde H. Köse (Der.), *Flanör düşünce* (ss. 9-17). Ayrıntı Yayınları.
- Kurt, Ş. (2021). Dijital gelişmeler ve pandemi (Covid-19 salgını) çerçevesinde modern flanörün dönüşümü. *Intermedia International E-Journal*, 8(15), 197-216. <https://doi.org/10.21645/intermedia.2021.108>
- Leslie, E. (2011). *Walter Benjamin: Konformizmi alt etmek*. Habitus Yayıncılık.
- Löwy, M. (2007). *Walter Benjamin: Yangın alarmı, "Tarih kavramı üzerine" tezlerin bir okuması* (U. Aydın, Çev.). Versus Kitap.
- Mızıkacı, M. (2021). Bir flâneuse yolculuğu olarak 'İşe Yarar Bir Şey'. *SineFilozofi*, 6(11), 845-857.
- Morss, S. (2015). *Görmenin diyalektiği: Walter Benjamin ve Pasajlar projesi* (F. B. Ayder, Çev.). Metis Yayınları.
- Müller, B. M. (2019). The (un)promised land: Queer identity and South Africa's post-apartheid urban landscape. *Gender, Place & Culture*, 26(11), 1609-1631.
- Okumuş, M. (2021). Toplumsal değişim bağlamında dijital diplomasi. İçinde A. Zinderen (Der.), *Dijital sosyoloji çalışmaları* (ss. 189-215). Nobel Yayınevi.
- Oskay, Ü. (2015). Giriş: Walter Benjamin üzerine. İçinde W. Benjamin, *Estetize edilmiş yaşam* (Ü. Oskay, Çev., ss. 11-50). İnkılap Kitabevi.
- Özsoy, D. (2012). Bir flâneuse'ün portresi: George Sand. İçinde H. Köse (Der.), *Flanör düşünce* (ss. 303-320). Ayrıntı Yayınları.

Patton, M. Q. (2014). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice*. Sage Publications.

Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349.

Rogez, M. (2014). Portrait of the writer as a flâneur in Johannesburg? A study of Ivan Vladislavić's work. *Commonwealth Essays and Studies*, 37(37.1), 57-66.

Sarı, A. (2012). Flanörün edebi etiyolojisi: Dünya edebiyatında flanörlük. İçinde H. Köse (Der.), *Flanör düşünce* (ss. 286-302). Ayrıntı Yayınları.

Sennett, R. (2002). *Kamusal insanın çöküşü* (S. Durak & A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Sivri, M., & Altar Lidar, H. (2025). Flanör/flanöz bellek: 20. yüzyıl modernist metinlerinde "düşünür-gezer" in bellek izleri. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 24, 110-140. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1599997>

Tandaçgüneş, A. (2012). Kent kültüründe modernizm ve sonrası: "Gözlemleyen özne" olarak flanörü yeniden okumak. İçinde H. Köse (Der.), *Flanör düşünce* (ss. 97-132). Ayrıntı Yayınları.

Tester, K. (1994). Introduction. İçinde K. Tester (Der.), *The flâneur* (ss. 1-21). Routledge.

Wallin, J. A. (2005). Bibliometric methods: Pitfalls and possibilities. *Basic and Clinical Pharmacology and Toxicology*, 97(5), 261-275. https://doi.org/10.1111/j.1742-7843.2005.pto_139.x

Wiggershaus, R. (1994). *The Frankfurt School: Its history, theories, and political significance*. MIT Press.

Wilson, E. (1992). *The sphinx in the city: Urban life, the control of disorder, and women*. Virago.

Witte, B. (2002). *Walter Benjamin* (M. Tüzel, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.

Extended Abstract

Walter Benjamin is widely regarded as one of the most influential thinkers of the twentieth century, whose original contributions span a remarkably diverse range of fields, including philosophy, literature, history, politics, media, art, and theology. Through the conceptual frameworks he developed across his body of work, Benjamin approached culture, mass culture, aesthetics, art, and politics from a consistently critical perspective. Beyond theoretical analysis, he developed a set of original concepts aimed at understanding the modern urban experience. Among these, the figure of the flâneur - emerging from the crowded streets of nineteenth-century Paris - occupies a particularly central place. Benjamin elevates the flâneur to an intellectual plane, presenting this figure as one who traverses urban spaces both corporeally and cognitively, deriving intellectual meaning from the visual stimuli of the surrounding environment. In his view, the flâneur embodies a reaction to the pace of modern life, the division of labor, and the increasing specialization of society, his deliberately slow walk thus constitutes a form of protest (Benjamin, 2018, p. 148).

Drawing on bibliometric analysis, this study examines academic articles addressing the concepts of "Walter Benjamin" and "flâneur", with the aim of delineating the developmental trajectory of the relevant literature and identifying the fundamental characteristics of the works in this field. The Scopus database was selected as the primary data source, and a comprehensive search was conducted using the keywords "Walter Benjamin" and "flâneur". The initial search yielded a total of 977 academic studies indexed in Scopus - a figure that reflects both the scope of the inquiry and the sustained scholarly interest in these concepts. To determine the final sample, a set of inclusion and exclusion criteria was subsequently applied. Studies were included if they were classified under the document type "article", indexed within the subject area "Social Sciences", and published

between 2000 and 2025. The application of these criteria produced a final dataset of 235 articles. All data were analyzed and interpreted using the bibliometric mapping tool VOSviewer. The study addresses the following research questions:

RQ1: How is the scholarly output addressing the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur” distributed over time?

RQ2: What are the most frequently used keywords in articles addressing the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur”?

RQ3: Who are the most frequently cited authors in articles addressing the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur”?

RQ4: Which journals are most frequently cited in articles addressing the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur”?

RQ5: Which countries have produced the highest number of publications and accumulated the most citations in relation to the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur”?

The findings reveal that scholarly interest in these concepts has grown considerably over time. Publications remained limited between 2000 and 2010, yet output rose steadily from 2010 onward, with a marked acceleration from 2016. The years 2019, 2022, and 2024 emerged as particularly prolific periods in this regard.

Keyword analysis identified a total of 706 distinct terms, of which the 16 most frequently recurring were selected for further examination. The term “flâneur” recorded the highest frequency, with 40 occurrences and 35 links, followed by “Walter Benjamin” with 31 occurrences and 26 links. Terms such as “city”, “memory”, “flânerie” and “space” also featured prominently, while “flâneuse” proved noteworthy for its strong connective power relative to its comparatively low frequency. In the earlier period, themes such as “urban space”, “modernity”, “photography”, “gender” and “flânerie” were most

prominent in the literature, whereas from 2016 onward, the terms “flâneur”, “Walter Benjamin” and “flâneur” gained increasing prominence in academic discourse. More recently, concepts such as “flâneuse”, “city”, “memory”, “Benjamin” and “Johannesburg” have come to the fore.

Citation and collaboration analyses identified Mike Featherstone as the most central figure in the field, distinguished by both a high citation count and strong collaborative ties. Journal-based analysis revealed that certain publications exert a decisive influence on the literature, as evidenced by their citation impact. Journals such as *Annals of Tourism Research* and *British Journal of Sociology* are particularly noteworthy, illustrating the interdisciplinary reach of the flâneur concept across different fields of inquiry. Notably, however, some journals recorded high publication rates alongside comparatively low citation counts - a pattern that underscores the limitations of relying solely on quantitative indicators when assessing scholarly impact. Country-based analysis identified the United States and the United Kingdom as the leading contributors to this literature, both in terms of publication output and accumulated citations.

Taken together, these findings indicate that the academic literature centered on the concepts of “Walter Benjamin” and “flâneur” has undergone substantial quantitative and qualitative development over time, reflecting the enduring and expanding relevance of these concepts across multiple disciplines.

Yazar Bilgileri

Author details

*(Sorumlu Yazar Corresponding Author) Dr. Bağımsız
Araştırmacı, hizlem@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9756-1167

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. None

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. None

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Abuşoğlu, H. Ö. (2026). Walter Benjamin ve flâneur kavramının literatürdeki yansımaları üzerine bibliyometrik bir analiz. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (72), 22- 42.
<https://doi.org/10.47998/ikad.1763754>